

Ladawan Ti Pammati: Pablo

Apostol Dagiti Gentil

Dagiti soldado a Romano sigugobsang ti panangisaganada iti pannacasaplit ni Pablo. Daytoy nadawel a panangsaplit isut nadaras ken nasamay a wagas a pangdutdot iti pudno maipanggep iti riri a limtuad iti nagbaetan ti apostol ken dadduma a Judio iti Jerusalem.

Bayat ti panangrabsut dagiti soldado a Romano iti pagan-anay ti bucotna, sinaludsod ni Pablo iti centuryon a mangtamtaming iti pannacadusana, “Ipalubos aya ti linteg a masaplit ti maysa a Romano a di pay nausig?” (Aramid 22:25).

Ti saludsod ni Pablo maipapan iti calintegan ti maysa nga umili a Romano ti dagus a nanglapped iti panggep dagiti soldado. Ti calintegan ti maysa nga umili a Romano luctanna ti adu a ruangan iti entero nga imperio ket madagdagus ti pannacaawas daytoy a kita ti panagabuso dagiti ofisyales iti saadda.

Dinagdagus ti centuryon ti napan iti comandantena ket binallaaganna a mabalin nga iti di-naincalintegan a pannacadusa iti maysa a Romano nga umili, maysa a nacaro a pacabasolan uray sadinoman a lugar ti imperio.

Siaannad ti comandante nga immasideg ken ni Pablo. Mabalin ngata a daytoy tao, a nangted ti riribuc cadagiti kapanguloan dagiti Judio, napaypayso a Romano nga umili? Pagaammo ti ofisyal a nasaysayaat no magna isu a siaannad.

Immasideg ti comandante ket sinaludsodna ken ni Pablo, “Ibagam caniac, Romanoca cad?” (versiculo 27). Simmungbat ni Pablo nga isu napaypayso a Romano.

Inawat ti ofisyal iti nabatad a sungbat ni Pablo gapu cadagitoy a rason. Umuna, nagbidduten gapu ta dina inusig ti baludna casacbayanna. Maicadua, no ti baludna talaga a Romano nga umili, mabalin a mapucawna ti saadna ken – nacarcaro pay – iti biagna.

Ngem nagbiddut ti panangipapanna. Gapu ta kitkitaenna a Judio ni Pablo, impapanna a saan a nasaysayaat ti casasaad ni Pablo ngem idi isu ti nagbalin a Romano a makipagili. Bayat ti panangmatmatna iti napusasan a balud, kinunana, “Adu ti nagastoc iti panagbalinco a Romano.” Simmungbat ni Pablo, “Ngem siac, nayanacac a Romano” (versiculo 28).

Iti daydi a tiempo, ti pannakipagili a Romano maysa a napateg a gundaway a maited cadagiti nangato ti takemda, dagiti nagaramid ti naisangsangayan a servicio iti imperio wenno dagiti nagbayad iti pannakipagilida babaen ti pasukib. Ginatang ti ofisyal ti pannakipagilina iti dackel a cantidad. Nayanac ni Pablo a makipagili, nalabit gapu ta adda capuonanna a napadayawan a naiccan iti pannakipagilina a Romano gapu iti panangipaayna iti naisangsangayan a servicio iti manarawidwid wenno comandante militar.

Apaman a nangngeg dagiti nagsaludsod iti sungbat ni Pablo, dinagdagusda nga immadayo.

Naisagmacdan iti napudot a casasaad gapu ti panangabusoda iti calintegan ni Pablo cas maysa a Romano. Ammo ti comandante ti paricutna. Ngem iti saanna nga ammo adda iti ima ti Dios daytoy entero a pasamac ta iti apostol ni Cristo, ni Pablo, agpaay a cas sacsi para Kencuana

saan laeng a para ti cangatoan a tucad ti gobierno ti Roma no di pay para cadatayo calpasan ti 2,000 a tawen.

Ti Pangiladawan ken Pablo

Casano ti pannacagteng ni Pablo iti castoy a casasaad?

Adu a wagas ti yaasidegtayo iti ladawan ti apostol, ket naricut ti mangiselsel iti maymaysa nga articulo uray laeng dagiti naisangayan a paspaset ti napnoan riribuc a biag a linaon ti libro ti Aramid ken ti dudduma pay a linaon ti Baro a Tulag.

Iti daytoy nga articulo ipamaysatayo iti panangitarus no sapay ken casano ti panangiwanwan ni Pablo iti bagina cadagiti nadumaduma a cultura iti Imperio Romano. Magun-odtayo dagiti adu a bambanag ti cultura, adal ken relihion a nangsucog iti nabileg unay a babaonen ti Dios.

No basaenyo ti libro dagiti Aramid ken dagiti sursurat ni Pablo, daytoy a pangkitaan agpaay a pagsanggiran ken nalabit macatulong cadacayo iti nasaysayaat a pannacaawat no sapay a ni Pablo “nagbalin a cas cadagiti amin a tattao iti amin a casasaadda” (1 Corinto 9:22).

Dagiti Tawtawen a Pannacadamili ni Pablo

Iti Baro a Tulag, ad-adu dagiti sursurat ni Pablo a naidulin ngem dagiti dadduma a mannurat. Ngem siasino cadi isu? Sadino ti naggapoanna? Ania ti casasaad ti familiana, ti adalna? Ania ti langana?

Iti bassit a panangbasa iti cababagas a mayannatop cadagitoy a salsaludsod isut macatulong iti pannacaawattayo iti aramid ti Dios cadagiti disipulo cas sapasap ken ni Pablo cas is-isuna.

Maysa a Fariseo idi ni Pablo, cameng ti maysa cadagiti caingetan a secta dagiti Judio. Imbilangna ti bagina nga isut caanepan, cagagetan ken caannadan cadagiti amin a Fariseo.

Saulo ti naited a naganna, capada ti nagan ti immuna nga ari ti Israel 1,000 a tawen sacbayna. Cas diay nga Saulo, toy apostol, nagtaud met iti tribo ni Benjamin. Calpasanna, nalatlatac ti pannacaamo kencuana iti Romano a nagan, Pablo. Adu dagiti bambanag iti casasaadna – ti familiana, ti sariritna, ilina, ti kina-Romanona, adal ken anepna – nagparang dagitoy a pagilasinan iti panangaramat ti Dios kencuana.

Ti ciudad ti Tarso, a dimmackelan ni Pablo, isut cabetesa ti Celicia, a paset idi ti probinsia ti Sirya. Dackel a ciudad daytoy idi panawenna, ket iti adu a pangipapanan siwayawaya a ciudad iti Imperio Romano. Nagsaad iti agsinnumbangir nga igid ti nalami-is, naapres a carayan Sidno, a naipasdec iti nalawa, ken narang-ay a patad a napalawlawan cadagiti agallo-allon a turturod. Iti labes dagiti turturod nagtacder ti nangato ken nagaburan-nieve a Bantay Tauro (saan a Tarso).

Ti Tarso maysa cadagiti dadackel a ciudad ti imperio. Ti Greigo a geografeor Strabo kinunana a, no maipapan iti filosofia ken sapasap nga adal, naar-arnged ti Tarso ngem iti Atenas wenno Alehandra. Iti nagsapalan a nagsabatan ti Daya ken Laud, ti Tarso isut taeng dagiti napangruna a comyunidad gentil ken casta met ti colonia dagiti Judio.

Familia ken Adal

Saan laeng a basta makipagtaeng ni Pablo iti nalatac a ciudad ti Tarso, isu maysa a Romano nga umili. “Cadagiti Romano ti pannakipagilina isut tulbec (pasaporte) na cadagiti adayo a dagdaga, ti carcaradingna cadagiti panawen ti parparicut ken peggad. Isu ti calasagna cadagiti managbaliw ti paglintegan ti ili ken ti kina-awan hustisia dagiti ucom itilugar” (*The International Standard Bible Encyclopaedia*, 1986, Vol. 3, “Paul, the Apostle,” p. 2273).

Sibabatad a ti familia ni Pablo saan a naggapu iti Judea a napan iti Tarso sumagmamano a tawen sacbay ti pannacayanac ni Pablo gapu ta dagiti capuonanna “naipasdec idia y Tarso cas paset ti colonia nga addaan ti entero a calintegan ti ili” (ibid.). Ti panagwawara dagiti Judio ken simmaruno a panagalis-alis nafetsaan pay la idi 500 tawtawen, cadagiti nagsasaruno nga emperio ti Babilonia, Persia, Grecia ken camaudianna Roma.

Sibabatad a ti familia ni Pablo nagtaeng idia y Tarso iti adu a caputotan sacbay ti pannacayanacna. Ti cultura a nanglawlaw kencuana iti ruar ti colonia dagiti Judio idia y Tarso napasagepsepan cadagiti pampanunot ken adal Greico ken turay dagiti Romano, nga isuda met a mismo ti nangsagepsep iti adu a cultura Greico.

De-adal ni Pablo. Nalabit nangrugi ti panagadalna iti siled a naisilpo iti sinagoga sa immacar idia y Jerusalem, ket nagtugaw iti sacaanan ni Gamaliel, tay nalatac a mannursuro a Judio (Aramid 22:3).

Ti de-adal a Rabbano (nangato a saad) Gamaliel isut mannursuro iti linteg ken ni Pablo. Naindaclan ti kinalatac ni Gamaliel cadagiti amin a tattao ti Jerusalem. Imparangarangna ti baelna a pumangato iti ngatoen ti kinamaymaysat’ nakem dagiti Fariseo iti relihion (Aramid 5:34-39). Ti nasursuro ni Pablo idia y Jerusalem babaen ken Gamaliel ti inaramatna nga agpaay iti Dios.

Dagiti pagsasao ni Pablo, Aramaica, Hebreo ken nalabit Greico ken mabalin Latin pay. “Nangted ti ciudad [Tarso] kencuana iti adal sosyal, politica, sirib, moralidad, ken relihion ti biag, ngem iti nadumaduma a tucad. Gapu ta ti Tarso dackel a ciudad nga addaan ti ‘naglalaoc a gimong’ isu a naaddaan iti naisangayan a maiparbeng a mangyadal ken mangsucog iti nakem [ni Pablo]” (ibid.).

Iti samayna ni Pablo isut makipagili iti lubong, naisagana a makilaoc cadagiti Judio ken gentil.

Di-macaay-ayo ti Langana

Casano ti langana? Dagiti pagilasinan ipatulod a ni Pablo lalaki a saan a macaawis ti langana. Ti Romano a naganna a Pablo, caipapananna “pandac.” Ti secular ken di-macaguyugoy a tradisyon ipakitana a ni Pablo sallacong dagiti gurongna, pandec ngem nabaked, dagiti kidayna nagsabatda iti ngatoen ti dackel nga agongna.

Ngem saan a nalawag base ti Biblia maipanggep iti pisical a langana gapu ta impamaysa ti Dios ti kinapangruna ti espirtual a casasaad ti adipenna, ti pannursuro ken serviciona. Higante ni Pablo cadagitoy a bambanag.

Idia y Listra, calpasan ti pannakibiang ni Pablo iti milagroso a panangagas, pinanaganan dagiti tattao ni Bernabe iti Zeus, ken ni Pablo iti Hermes gapu ta isu ti “ad-adda a para sao”

(Aramid 14:12). Sibabatad a ni Bernabe naar-arnged ti langana. Idia y Malta impagarup dagiti dati nga umili a mammapatay ni Pablo, ngem dagus a nabalbaliwan ti panunotda ket kinunada a maysa a dios ni Pablo gapu ta saan a natay idi kinagat ti carasaen (Aramid 28:4-6).

Idia y Corinto minusmusiigan dagiti cabusor ni Pablo ti langana a maisupiat cadagiti nabibileg a sursuratna (2 Corinto 10:10). Dagiti tigignayda ken Pablo maibusor ti macapaituldo a di-macaallucoy ti langana. Malacsid ti gagangay a langana, nalabit adda pay dagiti pigpiglat ken dadduma pay a galgaldina cadagiti adu a pannacamalmalona (2 Corinto 11:23-27).

Ti siit iti Lasag

Iti 2 Corinto 12:7 insawang ni Pablo ti “siit iti lasag,” maysa a nasaem nga an-annayen ti bagi wenno panunot, a pagtaudan ti pannacariribuc ti maysa a tao. Nupay saan nga inlawlawag ni Pablo no ania daytoy, mabalin daytoy nga nacapuy a panagkita.

Nabatad nga ipatuldo ni Pablo iti paricutna iti mata iti suratna cadagiti taga-Galacia. Nalabit agsagsagaba isu iti dumegdegdeg a problema ti panagkita: “Macunac daytoy maipapan cadacayo: No mabalin la coma, uray suatenyo pay idi dagiti matayo ket itedyo caniac” (Galacia 4:15).

Saan nga adayo iti dayta met la a surat inlanadna: “Kitaenyo no casano cadadackel a letletra ti panagsuratco cadacayo iti pannacaaramat ti imac met laeng!” (Galacia 6:11).

Nupay isuppiat dagiti dadduma a dagiti “dadackel a letra” ipakitada ti atiddug a surat, ti casisigud a balicas iti Greico ipasimudaagna dagiti agcarcarayam, naalas a letra (nga insurat ti saan a nalaing nga agsurat). Ket, saan met nga atiddug ti suratna cadagiti taga-Galicia.

No ti nacudrep wenno dumegdegdeg a sakit ti panagkita ti paricut ni Pablo cas naibagan, iti casta a casasaad nalabit nangted ti pannacaupay kencuana, ta napalalo unay iti kinasatna para iti Dios ken naganetget a mangiwaragawag iti ebanghelio ni Cristo.

Ngem ni Pablo, nga addaan iti pammati iti Dios ken ni Cristo, inanduranna amin dagiti dagensenna: “Manipud ita, awan coman ti mangriribuc caniac ta adda iti bagic dagiti marca ni Jesus” (Galacia 6:17).

Iti espirtual a pagtacderan ti Dios, naay-ayo iti wagas a panagparang ni Pablo, agraman dagiti amin a dundunor ken pigpiglatna, gapu ta ti Dios kitkitaenna iti puso, saan nga iti akinruar a langa (1 Samuel 16:7). Maibatay iti listaan nga adda cadatayo maipanggep iti biag ni Pablo, sitatalgedtayo a mangibaga a dagiti pigpiglat iti ruar ti bagina iparangaranga ti naisangsangayan nga akin-uneg a pammatina iti Dios.

Dagiti Gagangay a Cabelan ni Pablo

Nalatac ni Pablo gapu iti kinasaldetna. Cas agtutubo nabileg a cabusor ti nasapa nga Iglesia. Ti narungsot a Fariseo nagdaliasat iti adayo ken nalawa ta isangpetna dagiti Cristiano idia y Jerusalem tapno paibaludna, pausigna ken uray papapatayna pay ida (Aramid 26:10-11).

Ngem, adda dadduma a plano ti Dios. Inturongna ti kinasaldet ni Pablo nga agpaay Kencuana. Iti panagpaay ni Pablo iti Dios nagserbi a cas escolar, masirib, taot’pagilian, managsirmata, ken santo. Adda pusona, arapaap, kinamanagricna ken napigsa a pagayatan.

Nakired ti pakinakemna, napudno, natanang, naangaw, ken nasimbeng ti panagpampanunotna. Addaan cadagiti nalawa a bael ti kinapangulo ken naparaburan iti kinalaing nga agyebcas.

Nasagutan ni Pablo iti laing nga agpanunot. Ammirisenna a nalaing dagiti capanunotan ken opinyon, masansan babaen cadagiti saludsod ken sungbat, tapno maikeddengna ti kinahustoda. Natarumamis ti panangutobna ken nalaing a mangipalawag cadagiti Escritura.

Ti natadem a panagpampanunotna awisenna ti panangicaso dagiti adu, agraman dagiti agtuturay ken dadduma pay nga ofisyales ti gobierno. Awanen ti sabali a pacakitaan iti daytoy no saan nga idi indarum dagiti Judio idi manarimaan ti pannacabaludna idia Cesar (Aramid 25-26). Bayat daydi a tiempo napusasan iti cadena, ninamnama dagiti Judio a maitulod idia Jerusalem a masentenciaan. Ngem, impalubos ti Dios a maisaclang ken ni Gobernador Felix, sa naisaruno ti casucatna a ni Festo, casta met ni Ari Agripa ken Reyna Bernice

Amin dagitoy nga agtuturay, ken nangruna ti naud-udi, ngangani naallucoyna ida a mangutob iti kinapudno ti Sao ti Dios babaen ti macaguyugoy a panangilawlawag ni Pablo cadaiti Escritura. Awan sabali no di ni Ari Agripa ti nangsungbat iyi nsdstieserv s panangisawang ni Pablo, “Ngangani naallucoynac nga agbalin a Cristiano” (Aramid 26:28).

Dagiti Sagut ni Pablo A Nagtaud Iti Dios

Adda met bingay ni Pablo cadagiti espirtual a sagsagut. Naawatanna dagiti padto ket mailawlawagna ida a nalaing. Inniccan ti Dios iti parmata ken dadduma a paltiing, agraman ti panangsirmata iti “maicatlo a langit” ken ti trono ti Dios idia “Paraiso” (2 Corinto 12:1-4).

Nagaramid ti Dios cadagiti milagro babaen cadagiti im-ima ni Pablo (Aramid 14:8-10; 16:18; 19:11-12; 28:8-9). Pinagungar ken pinagbiag pay ti apostol iti maysa a baro a natay calpasan ti pannacatnagna iti daga manipud iti maicatlo a cadsaaran (Aramid 20:9-12). Saan a naan-ano ni Pablo idi kinagat ti carasaen (Aramid 28:3-6).

Cadagiti espirtual a sagsagut ni Pablo, manmano ti napateg kencuana cas iti capateg ti pannacaayabna (Aramid 9:15). Impalawag ni Pablo a nakitana ti nagungar a Cristo (1 Corinto 15:8).

Naparaburan met ni Pablo iti kinalaingna a mannursuro. Nagsurat iti saan a basbassit ngem 13 a sinurat a naidulin iti Baro a Tulag. Dagiti sirmatana mangtedda cadatayo iti nalawa a pannacaawat cadagiti Escritura ken ipalgacda dagiti adu a nauneg a principio espirtual.

Iti panangadaltayo cadagiti sursurat ni Pablo masapul nga ibilangtayo ida iti cababagas ti entero a Biblia. Calpasan iti amin, cas kinuna ni Jesus, masapul a pagbiagantayo ti tunggal sao ti Dios (Mateo 4:4). Adu dagiti nasayaat-ti-pangipapanda nga agad-adal iti Biblia addaanda iti

paricut iti rumbeng a pannacatarus cadagiti sursurat ni Pablo. Maysa cadagiti capanawenanna, ni apostol Pedro, insuratna a dagiti sursurat ni Pablo naricutda ken nalacada a “matiritir,” ket adda dadduma a tattao a dimteng iti panagbiddut ken napeggad a pangngeddeng gapu ta awan ti laingda iti kinapudno (2 Pedro 3:15-16).

Apostol Cadagiti Gentil

Maysa a dackel a paset ti panagpaay ni Pablo iti Dios iramanna ti pannacaayabna cas maysa nga apostol cadagiti gentil (Roma 11:13; Efeso 3:8). Nupay ta dagiti dadduma nga apostoles

inawitda ti ebanghelio nangnangruna cadagiti caputotan dagiti tribo ni Israel, napili ni Pablo para ti dackel a pagrebbengan a mangitugot iti kinapudno ti Dios cadagiti gentil.

Caadoan dagiti agad-adal iti Biblia ti macaammo a ti kinapudno ti Dios ken ti ebanghelio immuna a napan cadagiti “Judio” – wenno, ti calawaanna, cadagiti Israelita – sa simmaruno cadagiti gentil (Roma 1:16). Ken ni Pablo, rinugian ti Dios nga aramiden ti casisigud a panggepna a pannacaammo dagiti tattao Kencuana, ti kinapudnona ken dagiti linlintegna ket camaudianna tapno mapadasanda iti cappia ken kinarang-ay ti Dios. Nupay ta no maidilig manmano dagiti maayaban ken macaawat iti kinapudno [ti Dios] itan, ti casisigud a panggep ti Dios saan a mapagteng agingga ti panagsubli ni Cristo ken ipasdecna ti Pagarian ti Dios ditoy rabaw ti daga – intono ti cappia mangrugi nga mangsacnap iti lubong (Isaias 2:2-4; Hebreo 8:10-12; Zacarias 14:8-9, 11).

Sininnunuo ti Dios a pinili ni Pablo a mangirugi iti trabaho a mangaramid cadagiti amin a tattao nga espirtual nga Israelita (Roma 2:28-29; Galacia 6:15-16). Binalabala ti Dios ti naindaclan a planona sacbay nga inrugina ti panawen ti tao ditoy daga (2 Timoteo 1:9). Saan nga imbaon ti Dios ti basta siasinoman cadagiti nabatbati a paset ti lubong, iti labes dagiti naiwarawara a nasion nga Israel. Imbaonna ti nabalbaliwan nga Israelita, a nalaing cadagiti wagas ti Dios, a dimmackel iti pannacaammo ken pannacaawat iti cultura dagiti gentil casta met iti bucodna [a cultura].

Inaramat ti Dios ni Pablo cas casangcapanna a tumulong a manglucut cadagiti ruangan cadagiti gentil iti nalawlaw a dalan. Cas nagbanaganna, amin a tattao addaanda iti gundaway ken naisangayan a parabur nga agbalin nga espirtual nga Israelita. Inusar ti Dios ni Pablo, nupay ta cancanayon nga inaclon ni Pablo a ti gungguna napan iti Dios.

Ur-urayen Ti Napudno A Tagabu Iti Coronana

Dagiti sinnupiat a nagtaudan dagiti riri cadagiti relihioso a Judio ken dagiti agtuturay Romano, a naisawang iti pacauna daytoy nga articulo, iti camaudianna dagiti nangisangpet ken ni Pablo idiay Roma, ti tengnga wenno puso ti nabileg nga emperio. Insuratna dagiti dadduma a sursuratna cabayatan ti pannacabaludna sadiay. Idi damo naipupoc iti uneg ti balay, ngem siwayawaya a mangawat cadagiti sumarungcar kencuana (Aramid 28:16-31. Uray pay cadagidiay a casasaad dackel unay ti panangallucoyna, agingga a dagiti dadduma nga apapaay iti palacio ti emperador nagbalbaliwda ket nagbalinda a Cristiano babaen ti pannursurona (Filipos 4:22).

Camaudianna pinalubosan dagiti nangtiliw kencuana, ngem saan a nagbayag naibalud manen. Limmalo a dimmakes iti casasaadna idi rinugian dagiti Cristiano ti agsagaba iti pannacaidadanes ti entero nga emperio. Iti daytoy a tiempo naibalud ket nakedngan a matay.

Iti maysa a punto impagarup ni Pablo nga agsubli ni Jesus iti las-ud ti panagbiagna (1 Tesalonica 4:15, 17). Saan a nabayag, naammoanna a saan nga agsubli ni Cristo cadagiti al-aldawna. Nupay casta natalged nga adda corona a naidulin para kencuana, a maitedto kencuana intono mapagungar iti agnanayon a biag.

Dagiti sasao ni Pablo ken ni Timoteo agtalinaed a dackel nga ubbog ti kired para cadagiti Cristiano iti isuamin a panawen: “Ita, agur-urayen caniac ti gunggona ti balligi, ti corona ti kinalinteg nga ited ti Apo, ti nalinteg nga Ucom, iti dayta nga Aldaw- ket saan la nga agpaay caniac ngem uray pay cadagiti amin a siaayat nga agur-uray Kencuana nga agparang” (2 Timoteo 4:8).

No basaenyo dagiti sursurat ni Pablo iti Biblia, ken ti pacasaritaan ti panangascasabana a nailanad iti libro dagiti Aramid, laglagipenyo daytoy ababa a ladawan ti cabibiag ken ti addat'licudan a casasaad ni Pablo tapno nasaysayaat ti pannacaawatyo no sapay a ni Pablo “nagbalin a cas cadagiti amin a tattao iti amin a casasaadda” (1 Corinto 9:22).

Italimengyo iti nakemyo no sapay a pinili ken inusar ti Dios ni Pablo. Gapu ta pagaammona a ni Pablo cabaelanna ti agtalinaed a napudno a babaonen aginggat' panungpalan: Kinuna ti Apo, “...isu ti pinilic nga agserbi Caniac, tapno ipacaammona ti naganco cadagiti Gentil, cadagiti ari ken cadagiti Israelita” (Aramid 9:15).

Impatarus ni: Pedro A. Fabroa (from: “Profiles of Faith: Paul—Apostle to the Gentiles,” by Jerold Aust, The Good News, Nov/Dec 2000)